

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף ז

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף ז

דברים שאין להם שיעור

במסכת פאה נשנו דברים שמצווה לעשותם ולא נתנה תורה שיעור לדבר.

א. הפאה.

היא מה שצוותה תורה, שלא יקצור אדם כל שדהו, אלא יניח ממנה חלק לעניים. שנאמר, "וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקִצְרֵךְ" (ויקרא י"ט ט').

ומדין תורה אין שיעור לפאה לא למעלה ולא למטה, וכל שיניח לעניים, בין מעט ובין הרבה, הרי זה פאה.

וחכמים נתנו לפאה שיעור למטה, שאמרו, לא יפחות מאחד מששים.

ב. הבכורים.

הם מה שצוותה תורה להביא מראשית פרי האדמה למקדש אל הכהן. שנאמר, "וְלִקְחֶתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרֻצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמֶתָ בַּטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּוֹן שְׁמוֹ שָׁם" (דברים כ"ו ב'). ולא נתנה תורה שיעור כמה יביא.

ג. הראיון.

כלומר עולת ראיה שמביאים כשמתראים בעזרה ברגל אין לה שיעור.

ואמר רבי יוחנן, כסבורים היינו שמה שאמרו הראיון אין לו שיעור, אין לו שיעור למעלה, כלומר יביא עולת ראיה גדולה כמה שירצה, אבל יש לו שיעור למטה מהתורה, שלא תהא העולה בפחות ממעה כסף.

עד שבא רבי אושעיא ברבי [=גדול בדורו] ולימד, שהראיון אין לו שיעור מהתורה, לא למעלה ולא למטה, וחכמים הם שתקנו לו שיעור, ואמרו, הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף.

ד. גמילות חסדים.

אין לו שיעור בין מעט ובין הרבה הרי זה גמילות חסדים.

ה. תלמוד תורה.

אין לו שיעור, בין מעט ובין הרבה הרי זה תלמוד תורה.

הבא ברגל להיראות בעזרה פעמים הרבה

הכל מודים, שבכל רגל מצווה לבוא להיראות בעזרה לפחות פעם אחת, ויש להקדים ליום טוב ראשון, ולהביא קרבן ראיה. שנאמר "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבִעוֹת וּבְחַג הַסֻּפּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקִים" (דברים ט"ז ט"ז).

ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, מה הדין, אם בא להיראות בעזרה ברגל יותר מפעם אחת.

ונאמרו שני אופנים במחלוקתם.

א. מתחילה אמרו, שמחלוקתם אם רשאי להיראות פעמים נוספות בלא קרבן.

לדעת רבי יוחנן, מאחר שהביא קרבן ראיה כשנראה בעזרה בפעם הראשונה, מעתה יבוא להיראות בעזרה כמה פעמים שירצה, ואינו צריך להביא קרבן ראיה בראיות הנוספות.

ולדעת ריש לקיש, בכל פעם שבא להיראות בעזרה עליו להביא קרבן ראיה.

ובברייתא מבואר שלא כדברי ריש לקיש

בבקי צור

ללמוד להביא ולזכור

מסכת חגיגה דף ז

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

אלו, שכך שנינו בברייתא, "יְרָאָה" "יְרָאָה" "יְרָאָה", מה אני בחנם, אף אתם בחנם, הרי שיש ראייה בחינם, והיא ראייה שניה ואילך.

ב. מסקנת הסוגיה, שנחלקו אם יש שיעור לעולת ראייה שניה.

כלומר, הכל מודים שמאחר שנראה בעזרה פעם אחת, והביא עולת ראייה, שוב רשאי לבוא ולהיראות בעזרה פעמים הרבה בלא להביא עולת ראייה, אבל נחלקו, מה הדין אם רוצה להביא עולת ראייה בראיות אחרות.

לדעת רבי יוחנן, יש שיעור לעולת ראייה גם בראיות אחרונות, ולכן, אם מביא עולת ראייה בראיות אחרונות, לא יפחות ממעה כסף.

ולדעת ריש לקיש, אין שיעור לעולת ראייה בראיות אחרונות, ולכן אם מביא עולת ראייה בראיות אחרונות, רשאי אף לפחות ממעה כסף.

קרבת ראייה

נתבאר, שמצווה להיראות בעזרה ברגל, ולהביא קרבן. שנאמר, "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פָּנָיו ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פָּנָיו ה' רִיקָם" (דברים ט"ז ט"ז).

ולא נתפרש בתורה מהו הדבר שיש להביא עם ראייתו ולמדו זאת חכמים בבנין אב.

ענין זה שעולת ראייה היא בהמה ולא עוף למד בבנין אב משלמי חגיגה. שכן כשם שחגיגה הבאה לצורך הדיוט, בהמה היא ולא עוף, שנאמר בה, "וְלֹא יָלִין חֶלֶב חֲגֵי עֵד בַּקָּר" (שמות כ"ג י"ח), וזו בהמה שיש לה חלב, כך הראייה האמורה לצורך גבוה, בהמה היא ולא עוף.

וכמו כן, ענין זה שעולת ראייה היא עולה ולא שלמים, למד בבנין אב מחגיגה. שכן כשם שחגיגה הבאה לצורך הדיוט, מביא שלמים שהם דבר הראוי להדיוט, כך הראייה האמורה לצורך גבוה, מביא עולה, שהיא דבר הראוי לגבוה.

ריבוי הביאה למקדש

נאמר, "הִקָּר בְּרִגְלֶךָ מִבֵּית יְרֵעָךְ פֶּן יִשְׁבַּעַךָ וּשְׁנֵאָדָּךְ" (משלי כ"ה י"ז), ומשמע שאין ראוי להרבות את הביאה למקדש.

ואמרו שהכוונה לביאה למקדש להקריב חטאות ואשמות על חטאיו, שדבר זה ראוי לו שלא להרבות בו, כלומר שלא ירבה לחטוא ולהביא קרבנות על כך.

ונאמר "אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת אֲשֶׁלֶם לָךְ נְדָרִי" (תהילים ס"ו י"ג), ומשמע שראוי להרבות את הביאה למקדש.

ואמרו שהכוונה למי שבא להקריב עולות ושלמים, שדבר זה ראוי להרבות בו.

אין ראייה לחצאים

רבי יוסי ברבי יהודה אומר, שלש רגלים בשנה נצטוו ישראל לעלות ברגל, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות. ואין נראים חצאים, [כפי שיתבאר בסמוך בעזה"י], משום שנאמר "כָּל זְכוּרָךְ". ואין נראים ריקנים, בראייה ראשונה, משום שנאמר "וְלֹא יִרְאוּ פָּנָיו רִיקָם".

והנה אף אם היה כתוב רק, "יִרְאֶה זְכוּרָךְ", בלא "כָּל", כל הזכרים בכלל, שהרי כולם זכרים, ומי מהם אינו בכלל. ואם כן, לא בא הריבוי "כָּל", ללמד על כך שכל הזכרים יראו, אלא לומר שתהא ראייתם ראיית אחת יחד לכולם, ולא ראיית חצאים. ורב יוסף היה סבור, שהכוונה לכך, שהכל

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף ז

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

יראו יחד, ולא יראו מקצת היום ומקצת

מחר.

שמי שיש לו עשרה בנים, יעלו כולם יחד, ולא יאמר למקצתם לעלות ביום הראשון, ולמקצתם לעלות ביום השני.

ואביי הקשה לו, שגם דין זה פשוט הוא, שבוודאי אין לנו לעכב את מקצתם למחר, לומר, אתם היו זריזים והתראו ביום הראשון, ואתם היו פושעים [=עצלנים] והתראו ביום השני.

ומסקנת הגמרא, שהכתוב "יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ" בא ללמד, שאין חייבים בראיה אלא מי שיכול לבוא עם הכל, להוציא מקמץ ומצרף נחושת ובורסי, שאין יכולים לעלות עם הכל מחמת מאיסותם, ולכן הם פטורים מהראיה, כפי שנתבאר גם בדף ד'.

הקרבת קרבנות ביום טוב

א. חובות שקבוע להם זמן.

כל הקרבנות שקבעה להם תורה זמן הקרבתם ביום טוב, ואין להם תשלומים אחר יום טוב, לדברי הכל קרבים ביום טוב. ובכלל זה, קרבנות ציבור כמו תמידים ומוספים.

ב. שלמים.

הכל מודים, שמקריבים שלמים ביום טוב, כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה, שהרי השלמים נאכלים להדיוט, ואם כן הקרבתם צורך הדיוט היא, והותרה מלאכה ביום טוב לצורך אוכל נפש, שנאמר "אֵךְ אֲשֶׁר יֶאֱכַל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם" (שמות י"ב ט"ז).

ג. עולת ראיה.

לדעת בית שמאי, עולת ראיה אינה קרבה ביום טוב, כי אין בה צורך הדיוט, ונאמר, "אֵךְ אֲשֶׁר יֶאֱכַל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם", "לָכֶם", ולא לגבוה. ואף שהיא חובת הרגל, מאחר שיש לה תשלומים כל שבעה, אינה קרבה ביום טוב.

ולדעת בית הלל, עולת ראיה, אף על פי שיש לה תשלומים כל שבעה, מאחר שעיקר מצוותה ביום ראשון, קרבה ביום טוב.

ד. עולות נדרים ונדבות.

לדעת משנתנו, אפילו בית הלל מודים, שקרבנות עולה של נדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב.

ויש מי שחולק ואומר, שנדרים ונדבות קרבים ביום טוב.

מצוות סמיכה על קרבן יחיד

רוב קרבנות היחיד, חוץ מבכור מעשר ופסח, טעונים סמיכה על ידי הבעלים, כלומר הבעלים צריכים להניח את ידיהם על ראש הקרבן קודם הקרבתו ולהישען עליו. ועניין זה מפורש בכתוב בעניין עולה, שלמים וחטאת.

בעולה נאמר "וְסַמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה"

(ויקרא א' ד').

בשלמים נאמר, "וְיָאֵם זָבַח שְׁלָמִים קִרְבָּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מִקְרִיב ... וְסַמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קִרְבָּנוֹ ... וְיָאֵם מִן הַצֹּאן קִרְבָּנוֹ לְזָבַח שְׁלָמִים ... אִם כֶּשֶׁב הוּא מִקְרִיב ... וְסַמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קִרְבָּנוֹ ... וְיָאֵם עַז קִרְבָּנוֹ ... וְסַמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ" (ויקרא ג' א'-ג').

ובחטאת נאמר, "וְהִבִּיא קִרְבָּנוֹ שְׁעִירַת עֲזִים תְּמִימָה נִקְבָּה עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. וְסַמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת ... וְיָאֵם כֶּבֶשׂ גִּבִּיא ... וְסַמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת ..." (ויקרא ד' כ"ח-ל"ג).

ובאשם לא נאמר בפירוש אבל הוא למד מהקרבנות האחרים.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף ז

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

סמיכה ביום טוב

לדעת בית שמאי, שלמי חגיגה ושלמי שמחה, אף שהם קרבים ביום טוב, **אין סומכים עליהם**.

והטעם לכך, כי חכמים אסרו להשתמש בבעלי חיים ביום טוב, כמו ששינו במסכת ביצה, אלו הן משום שבות, לא עולים באילן ולא רוכבים על גבי בהמה, והסמיכה על הבהמה בכלל איסור זה.

ולדעת בית הלל, עולת ראיה ושלמים שקרבים ביום טוב, **סומכים עליהם**.

והטעם לכך, כי מאחר שמותר להקריבם ביום טוב לא גזרו בהם איסור שבות זה לבטל מהם מצוות סמיכה.

ומחלוקת זו עוד תתבאר בעזה"י בדף ט"ז.

עולת ראיה באה מן החולין בלבד

כלל בידינו, **שכל דבר שבחובה**, כלומר כל קרבן שאינו נדבה אלא חובה להביאו, **אינו בא אלא מן החולין**.

ומהטעם הזה, מאחר שעולת ראיה היא קרבן חובה, יש להביאה מחולין שמקדיש במיוחד לצורך הדבר הזה, ולא יביא עולה שהקדישה כבר לתשלום איזה נדר שנדר.

חגיגת ארבעה עשר באה אף מן המעשר

להלן יתבאר בעזה"י, שנחלקו בית שמאי ובית הלל בדין שלמי חגיגה הבאים ברגל, אם באים מן החולין בלבד, כמו עולת ראיה, או שהם באים אף ממעות מעשר שני.

ומבואר שמחלוקתם זו היא בחגיגת הרגל בלבד, אבל חגיגת ארבעה עשר, היא חגיגה שקרבה ביום הקרבת קרבן הפסח, הכל מודים בה **שאינה חובה**, שהרי היא קרבה רק כשאינן די בבשר הפסח לבדו להשביע את כל בני חבורתו, ואם יקרב לבדו, לא יהא הפסח נאכל על השובע, שאז יש להביא עמו קרבן חגיגה, להיות נאכל תחילה, לקיים אכילת הפסח על השובע.

וקרבן חגיגה זה, מאחר שאינו חובה, ואינו מהתורה, הכל מודים בו, שהוא בא אף מעות מעשר שני, ולא רק ממעות חולין.

שלמי חגיגה מחולין בלבד או גם ממעשר

נאמר "וּנְחַלְתֶּם אֹתוֹ חֵג לְה'"; ללמד, שאפילו מי שיש לו בשר הרבה, מצווה עליו להביא קרבן שלמים לכבוד החג, והוא נקרא שלמי חגיגה.

ומאחר שקרבן זה הוא חובה, הכל מודים שיש להביאו מהחולין, שהרי כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

וכן למדו מהכתוב "וְעִשִׂיתָ חֵג שִׁבְעוֹת לַה' אֶלְקִיךָ מִסֵּת נִדְבַת יְדָךְ אֲשֶׁר תִּתֶּן פֶּאֶשֶׁר יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ט"ז י'). שכן "מִסֵּת" הוא לשון מס, כמו "וַיִּשֶׂם הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרוּשׁ מִסַּע עַל הָאָרֶץ וְאֵי הַיָּם" (אסתר י"א), והוא דבר הבא מהחולין, כלומר משל הנותן, שאם לא כן אינו מס.

ונחלקו חכמים אם אחר שהביא מהחולין, יכול להוסיף ולצרף ולהביא גם ממעשר שני.

לדעת בית שמאי, החגיגה באה רק מן החולין בלבד.

ולדעת בית הלל, רשאי לצרף [=טופל] ולהביאה מהחולין ומהמעשר יחד. ונחלקו חכמים באיזה אופן התירו בית הלל לצרף מעשר וחולין לשלמי חגיגה, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.